

Zápis z obhajoby disertační práce

Student: Iva Vachková

Datum narození: 27. 2. 1966

Identifikační číslo studenta: 441019

Studijní obor: didaktika dějepisu

Název disertační práce: "

„Hra v roli ve vyučování dějepisu. Empirická analýza vybraných aspektů“

Jazyk práce: český

Jazyk obhajoby: český

Školitel: prof. PhDr. Zdeněk Beneš, CSc.

Oponenti: PhDr. Hana Havlůjová, Ph.D., doc. PhDr. Josef Valenta, CSc.

Datum obhajoby: 27. 1. 2016

Místo obhajoby: Praha

Termín: řádný

Předsedkyně komise: doc. PhDr. Ilona Gillernová, CSc.

Členové komise: prof. PhDr. Lenka Bobková, CSc., doc. PhDr. Ilona Gillernová, CSc., prof. PhDr. Jan Jiráček, Ph.D., doc. PaedDr. Viliam Kratochvíl, Ph.D., doc. PhDr. Jan Slavík, CSc., doc. PhDr. Růžena Váňová, CSc.

Přítomní: prof. PhDr. Lenka Bobková, CSc., doc. PhDr. Ilona Gillernová, CSc., prof. PhDr. Jan Jiráček Ph.D., doc. PaedDr. Viliam Kratochvíl, Ph.D.

Předsedkyně komise doc. PhDr. Ilona Gillernová, CSc. zahájila obhajobu, představila sebe a přítomné členy komise a oponenty, rovněž představila doktorandku.

Školitel seznámil přítomné stručně se svým hodnocením doktorského studia a disertační práce I. Vachkové, které uvedl ve svém písemném vyjádření.

Následovalo představení disertační práce doktorandkou. Nejprve seznámila přítomné s tezemi své disertační práce. Sdělila zejména, že práce tematicky osciluje mezi sociálními aspekty výchovy a didaktikou. Badatelskou otázkou pro ni bylo, jak je možné zapojit *hraní rolí* v didaktice dějepisu. Zatímco v zahraničí se výzkum tímto směrem provádí již od 70. let 20.

stol., u nás začíná teprve s rozvojem dramatické výchovy. Text disertační práce tedy spadá do rozvíjení metod dějepisu, které se neomezují pouze na faktografii. Autorka se snažila uplatňovat aktérský pohled, iniciovat kooperaci žáků a vrstevnické vystupování. Tato tři hlediska nachází pospolu hlavně v publikacích pocházejících z Německa, avšak, jak uvádí, ani zde nebývají ověřována dostatečně v praxi. Hlavní náplní disertační práce se tedy mělo stát okomentování těchto teoretických prací výchovné dramatiky z hlediska didaktických dějepisných cílů, tedy, jinými slovy, jaká vytvořit pravidla, aby hraní rolí ve výuce bylo efektivní a přispívalo k osvojení učiva žáky. Autorka usilovala hlavně o terminologickou identifikaci, aby mohlo dojít ke smysluplné diskusi a rozvíjení oboru. Formulovala výhody i nevýhody postupů dramatické výchovy ve výuce dějepisu: např. jak jich efektivně využít vzhledem k časové náročnosti. Postupně v praxi i v rámci empirického sledování zjišťovala, že metody a postupy dramatické výchovy lze realizovat několik minut v rámci prakticky každé vyučovací hodiny, postupem času pak i několik vyučovacích hodin po sobě. Důležité přitom mělo být, aby si různí žáci vyzkoušeli různé role, ne tedy, aby všichni hráli najednou jen jednu roli. A právě k tomu je nezbytná důkladná příprava pedagoga. Autorka však zjistila, že pedagogické fakulty své studenty, budoucí učitele, v tomto směru nepřipravují. V empirické části práce následuje popis praktické výuky na základě dějin starověk a holocaustu. V této části byla ověřována teorie v praxi.

Oponentka PhDr. Hana Havlůjová, Ph.D. seznámila přítomné s hlavními body svého posudku a se závěrem, že doporučuje předloženou disertační práci k obhajobě. Položila studentce tuto otázku:

Jak by se dalo rozvinout téma vztahu mezi dramatickou a kooperativní výukou?

Oponent doc. PhDr. Josef Valenta, CSc. (omluven, posudek čte doc. PhDr. Ilona Gillernová, CSc.). V jeho podrobném posouzení disertační práce I. Vachkové se objevuje řada podnětů, z nichž nejdůležitější (autorem posudku vyznačené) jsou dále uvedené. Doc. I. Gillernová seznámila přítomné s hlavními body posudku oponenta, s jeho závěrem, že doporučuje předloženou disertační práci k obhajobě a přednesla tyto otázky:

1. Je potřeba obhajovat smysluplnost dramatické výchovy?
2. Jaký je rozdíl mezi edukací a dramatem?
3. Může hraní rolí napomoci rozvoji osobnosti žáka?
4. Proč je tak důležitý čas při plánování výuky?

Doktorandka nejprve reagovala na vyjádření školitele. Především obhajovala délku doby, kterou na psaní své práce potřebovala. Tato doba se měla odvíjet od časově náročných zkoumání praktické výuky.

Dále reagovala na posudky oponentů a jejich položené otázky:

Reakce na otázku PhDr. Hany Havlůjové, Ph.D.: Autorka se domnívá, že propojení hraní rolí s kooperativní výchovou je vzájemné. Jak přístup učitele, tak navyknutí žáků na role, je ale dlouhodobou záležitostí.

Podstatné z reakcí na otázky doc. PhDr. Josefa Valenty, CSc.:

Ad 1. Na středních školách je obhajoba dramatické výuky nutná, protože většina učitelů ji neužívá či přímo odmítá. Přitom ji studentka právě zde považuje za důležitou, neboť vžití se žáků do motivací historických aktérů je učí myslet a trénovat např. rozhodování.

Ad 2. Studentka se vrací k teoretickým pracím, ke kterým se kriticky vyjadřovala v první části disertační práce. Poznává, že vztah mezi edukací a dramatem, jejich odlišnost či prostupnost, závisí právě na tom, jak definujeme termíny, které používáme.

Ad 3. Ano, ale může jej také poškodit, proto je nutné postupovat obezřetně, vyvarovat se tomu, aby žák neprožil trauma atd. Účinek, který má hraní rolí, může v některých případech dost dobře sehrát i fotografie či film.

Ad 4. Ten čas je důležitý, protože učitel a žák vnímají dobu výuky při dramatické výuce odlišně. Jinak je tomu při klasickém modelu výuky dějepisu, kdy tento čas vnímají stejně. Při dramatickém způsobu výuky má žák pocit, že doba učení je kratší.

Oponenti (a školitel) neměli k vystoupení I. Vachkové žádné další připomínky, její odpovědi byly přijaty jako dostatečné.

Předsedkyně komise zahájila diskusi.

V následné diskusi vystoupil prof. Jan Jiráček, který se ptal, zda vědomí, že se žáci učí dějepis, není jistou hodnotou (tedy nejen způsobem, jak se naučit nová fakta) a zda je potřeba s tím žáky seznamovat.

Iva Vachková reaguje slovy, že tuto skutečnost se žáci dozvědí časem právě na základě výuky.

Prof. Jiráček dále doplňuje poznámku k úloze poznatků, faktů ve výuce dějepisu.

Prof. Beneš poznává, že v současné historiografii dochází k návratu k faktu, a to právě jako reakce na předchozí narativistické kritiky.

Iva Vachková uvádí, že se ve výuce mimo fakta prezentuje i teorie a interpretace.

Prof. Bobková se domnívá, že dichotomie fakt vs. „nefakt“ je zavádějící, neboť každý fakt spočívá již v nějaké souvislosti. Co se vcítění do rolí aktérů týče, nemusí zde hrát velkou roli časový odstup od historických událostí, neboť motivace bývají často podobné.

Prof. Beneš doplňuje, že ve výuce musí být jasně odlišitelné, co je pravda a co je interpretace.

Iva Vachková reaguje slovy, že způsob, jak pracovat s fakty a jak s interpretací je největší úkol didaktiky.

Doc. Gillernová: uvádí, že také z hlediska kognitivní psychologie je nevhodné zakládat výuku dějepisu pouze na paměti. Dále zmiňuje nutnost naučit žáky myslet, např. i tím, že jim ukážeme proces tvorby poznatků. Děti mají velký potenciál se učit, jde jen o to jim nabídnout vhodný přístup. Je proto třeba reflektovat jejich kognitivní vývoj.

Doc. Kratochvíl se domnívá, že je potřeba ukázat vztah učitel-žák jako vztah „kolegů“, kteří mají stejný zájem a participují na stejné věci.

Prof. Bobková uvádí, že např. ověřování vědomostí u žáků prostřednictvím testů je kontraproduktivní, neboť je nenutí myslet v souvislostech.

Předsedkyně komise ukončila samotnou obhajobu a komise zahájila neveřejné zasedání o klasifikace obhajoby disertační práce.

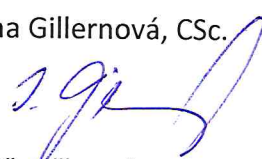
Předsedkyně komise seznámila I. Vachkovou a přítomné s výsledkem obhajoby:

Komise hlasovala zdvižením ruky, počet členů komise 6 – přítomno členů komise 4 – kladných hlasů 4, záporných hlasů 0. Obhajoba disertační práce byla klasifikována **prospěla**.

Zapisovatel: Martin Kindl

Jméno a podpis předsedkyně komise:

doc. PhDr. Ilona Gillernová, CSc.

Jméno a podpis dalšího člena komise:

